

PORADNIK DLA NAUCZYZIELI AKADEMICKICH

fot. A. Gałczyńska

fot. A. Gałczyńska

Wstęp

Studenci z niepełnosprawnościami stanowią na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej grupę ponad 400 osób. Wybierając naszą uczelnię – różne wydziały i kierunki – zaufali nam, że pomimo ograniczeń płynących z niepełnosprawności zdobędą dobre wykształcenie, które w przyszłości pozwoli im skutecznie realizować się w życiu zawodowym i społecznym.

Uczelnia wychodząc naprzeciw aspiracjom edukacyjnym tej grupy studentów podejmuje różnorodne działania w celu przełamywania barier w środowisku akademickim. Jedną z takich inicjatyw są wskazówki, które zostały opracowane w ramach działań Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego, która od kilku lat działa aktywnie na rzecz zwiększania dostępności polskich uczelni wyższych dla osób z niepełnosprawnościami.

Mam nadzieję, że wskazówki pomogą w procesie kształcenia, a także przyczynią się do większej satysfakcji w Państwa pracy ze studentami, którzy mają dodatkowe potrzeby wynikające z niepełnosprawności.

Rektor UMCS

Prof. dr hab. Stanisław Michałowski

Wskazówki dla osób prowadzących zajęcia dydaktyczne ze studentami z niepełnosprawnością ruchową

Autorka: Małgorzata Radziszewska

1. Przed studentami z niepełnosprawnością ruchową należy stawiać takie same wymagania, jak przed innymi studentami, ponieważ zamierzają oni zdobyć wyższe wykształcenie, a to uczelnia odpowiada za uzyskany przez nich dyplom.
2. Należy pamiętać o indywidualnym traktowaniu osób z niepełnosprawnością narządu ruchu – każda osoba ma inne możliwości motoryczne wynikające z rodzaju niepełnosprawności i postępu choroby.
3. Należy dyskretnie zapytać studenta, co stanowi dla niego największy problem i w czym potrzebuje wsparcia, na przykład czy ma dla niego znaczenie miejsce, jakie zajmuje na sali. Często niepełnosprawności fizycznej towarzyszy inna (wzroku, słuchu), co dodatkowo ogranicza możliwości percepcji tej osoby.

4. Rozmawiając ze studentem poruszającym się na wózku należy – w miarę możliwości – przyjąć pozycję siedzącą, a jeżeli nie jest to możliwe stanąć w odległości umożliwiającej kontakt wzrokowy.
5. Dla osób mających trudności z poruszaniem się (korzystających z wózka, kul, itp.), brak wind, utrudniony dostęp do nich wraz z koniecznością szybkiego przemieszczania się między salami, szczególnie między budynkami, stanowi znaczne utrudnienie. Często osoby te bez pomocy innych nie są w stanie dotrzeć na zajęcia. Należy, zatem rozplanować zajęcia w taki sposób, by uwzględnić problemy i potrzeby tej grupy studentów, tzn. ograniczyć do minimum konieczność przemieszczania się pomiędzy zajęciami.
6. W przypadku braku możliwości prowadzenia zajęć w budynkach/salach pozbawionych barier należy – w miarę możliwości – pomóc w zorganizowaniu pomocy fizycznej lub zaproponować alternatywne formy przekazywania wiedzy.
7. Nagrywanie zajęć jest często jedynym sposobem sporządzania notatek przez osoby z niepełnosprawnością fizyczną, zwłaszcza rąk. Zasadniczo prawo autorskie zezwala na nagrywanie zajęć, ale student powinien wykorzystywać je tylko do osobistego użytku. Rejestracja może się odbywać poprzez nagrywanie dźwięku (dyktafon) lub obrazu i dźwięku (kamera).
8. Inicjując zachowania wymagające podnoszenia rąk (np. zgłaszanie się do odpowiedzi) należy mieć świadomość, że mogą być one niemożliwe do wykonania dla osób z niepełnosprawnością rąk (często towarzyszącą osobom poruszającym się na wózku).
9. Sprawdzanie wiedzy powinno przebiegać w sposób możliwie zbliżony do tego, jaki jest stosowany wobec studentów pełnosprawnych. Przy czym osoby mające problem z pisanem winny mieć umożliwione zdawanie egzaminów w formie ustnej. Osobom, dla których samodzielne dotarcie na egzaminy w budynku z barierami jest niewykonalne, należy umożliwić przeprowadzenie egzaminu w miejscu dla nich dostępnym, z zachowaniem równoważnego sprawdzenia poziomu wiedzy.

Wskazówki dla osób prowadzących zajęcia dydaktyczne ze studentami niesłyszącymi i słabosłyszącymi

Autor: prof. dr hab. Bogdan Szczepankowski

1. Przed studentami z niepełnosprawnością słuchu należy stawiać takie same wymagania, jak przed innymi studentami, ponieważ zamierzają oni zdobyć wyższe wykształcenie, a to uczelnia odpowiada za uzyskany przez nich dyplom.
2. Na zajęciach, w których uczestniczą osoby niesłyszące i niedosłyszące, należy mówić przede wszystkim wyraźnie z normalnym lub minimalnie zwiększonym natężeniem głosu (nie krzyczeć!) w normalnym lub minimalnie zwolnionym tempie. W żadnym przypadku nie należy nienaturalnie zwalniać tempa mówienia ani nie przejawiać artykulacji,

gdyż wówczas nie uniknie się zniekształceń. Nie należy także w czasie wypowiedzi zasłaniać ręką ust, żyć gumy, odwracać się itp. Obfity zarost na twarzy zasłaniający usta może osobom niesłyszącym uniemożliwić rozumienie wypowiedzi.

3. Przed rozpoczęciem każdej wypowiedzi należy upewnić się, czy osoby niesłyszące na nas patrzą. Jeśli nie – zwracamy na siebie ich uwagę lekko dotykając ręki osoby niesłyszącej, machając dłonią w jej kierunku (nie jest to rozumiane, jako lekceważenie) lub „mrugając” oświetleniem sali.
4. Należy pamiętać o tym, aby twarz wykładowcy była dobrze oświetlona, co ułatwi osobom niesłyszącym odczytywanie mowy z ust i obserwację mimiki twarzy. Nie należy stawać pod słońce, w oknie, a w pomieszczeniach trzeba ustawić się przodem do okna lub światła sztucznego. Wzrok należy kierować na twarz najbliższej osoby niesłyszącej, aby nawiązać kontakt emocjonalny.
5. Jeśli w zajęciach bierze udział tłumacz języka migowego, warto pamiętać o tym, aby nie zwracać się do tłumacza, lecz do wszystkich słuchaczy, w tym osób niesłyszących. Tłumacz i tak wykona swoje zadanie, a prowadzący zajęcia swoją postawą podkreśla, że rozmawia ze studentami, a nie z tłumaczem.
6. Wypowiedzi kierowane bezpośrednio do osoby niesłyszącej podczas zajęć lub indywidualnych konsultacji powinny być krótkie i zwięzłe. Jeśli wypowiedź nie zostanie zrozumiana, należy ją powtórzyć używając w miarę możliwości innych słów. Zdania powinny być krótkie, pojedyncze, sformułowania potoczne wspierane naturalną gestykulacją. Jeśli próba nawiązania kontaktu za pomocą mowy okaże się nieskuteczna, należy próbować porozumiewać się na piśmie, posługując się również krótkimi i prostymi zdaniami.
7. Jeśli osoba niesłysząca mówi, ale nie jesteśmy w stanie jej zrozumieć, trzeba podać jej kartkę i długopis mówiąc „proszę to napisać” i wykonując gest pisania.

Wskazówki dla osób prowadzących zajęcia dydaktyczne ze studentami niewidomymi i słabowidzącymi

Autor: Jacek Zadrozny

1. Przed studentami z niepełnosprawnością wzroku należy stawiać takie same wymagania, jak przed innymi studentami, ponieważ zamierzają oni zdobyć wyższe wykształcenie, a to uczelnia odpowiada za uzyskany przez nich dyplom.
2. Należy dyskretnie zapytać studenta, jak dużo widzi i czy ma dla niego znaczenie miejsce, jakie zajmuje na sali, oraz jaka pomoc będzie mu potrzebna.
3. Nagrywanie zajęć jest często jedynym sposobem sporządzania notatek przez osoby niewidome. Zasadniczo prawo autorskie zezwala na nagrywanie zajęć, ale student powinien wykorzystywać je tylko do osobistego użytku.

4. Student może posługiwać się różnymi pomocami: notebookiem, maszyną brajlowską, notatnikiem, pomocami optycznymi, a nawet własnym oświetleniem. Publiczne zwracanie na to uwagi może go zniechęcić.
5. Studenci niewidomi i słabowidzący powinni otrzymać takie same informacje, jak studenci widzący. Prowadzący zajęcia powinien głośno czytać to samo, co zapisuje na tablicy. Jeżeli jest to możliwe, warto dostarczyć materiały w postaci plików elektronicznych. Prezentacji rysunków, wykresów, diagramów powinien towarzyszyć ich słowny opis. W przypadku przedstawiania eksponatów, makiet, modeli student powinien mieć możliwość zapoznania się z obiektem za pomocą dotyku (jeśli jest to możliwe) lub obejrzeć go z bliska (student słabowidzący).
6. Koniecznym jest, by zadając pytanie precyzował słownie, do kogo je kieruje, ponieważ osoba niewidoma nie zareaguje ani na spojrzenie, ani na wskazanie palcem.
7. Informacje o wymaganej literaturze należy podawać ze znacznym wyprzedzeniem, ponieważ dla osób niewidomych dotarcie do niej jest bardziej skomplikowane i czasochłonne niż dla osób widzących.
8. Sprawdzanie wiedzy powinno przebiegać w sposób możliwie zbliżony do tego, jaki jest stosowany wobec studentów widzących. Dla osób słabowidzących należy przygotować testy używając dużej czcionki, a dla niewidomych – testy w formie elektronicznej (które mogą być wypełnione za pomocą komputera) lub w brajlu. Możliwa jest także zmiana formy pisemnej egzaminu na formę ustną z zachowaniem równoważnego sprawdzenia poziomu wiedzy.

Wskazówki dla osób prowadzących zajęcia dydaktyczne ze studentami z niepełnosprawnością mowy

Autor: Andrzej Wójtowicz

1. Przed studentami z niepełnosprawnością mowy należy stawiać takie same wymagania, jak przed innymi studentami, ponieważ zamierzają oni zdobyć wyższe wykształcenie, a to uczelnia odpowiada za uzyskany przez nich dyplom.
2. Osobom mającym trudności z wymową należy poświęcić więcej czasu i uwagi, utrzymując z nimi kontakt wzrokowy.
3. Należy zachęcać studenta z problemami w mowie do dalszego formułowania wypowiedzi – bez poprawiania go, przerywania wypowiedzi i wyręczania go. Pomagać należy tylko w razie koniecznej potrzeby, na przykład, podpowiadając trudne słowo, ale nie więcej niż jedno, starając się robić to jak najrzadziej.

4. W razie niezrozumienia tego, co student powiedział, nie należy powstrzymywać się przed poproszeniem o powtórzenie niezrozumiałego fragmentu wypowiedzi. W szczególnie trudnej sytuacji można zadać studentowi pytanie wymagające krótkiej odpowiedzi, bądź jedynie ruchu głową wyrażającego potwierdzenie lub zaprzeczenie.
5. Osoby mające problemy z wymową mogą uczestniczyć w zajęciach ćwiczeniowych i laboratoryjnych, podczas których student udziela odpowiedzi ustnych. W takiej sytuacji należy zwrócić uwagę, by studentowi stworzyć możliwie komfortowe warunki wypowiedzi, przede wszystkim zapewnić ciszę i wyeliminować stresujące okoliczności.
6. W sytuacji wygłaszania referatów i prezentacji studentów z niesprawnością mowy nie należy zwalniać z publicznego wystąpienia, lecz zachęcić ich do przygotowania prezentacji multimedialnej wzbogaconej o krótkie komentarze. Szczegółowe informacje mogą być umieszczone na slajdach. W przypadku pierwszej prelekcji studenta na uczelni może on wygłosić referat przed mniejszym audytorium, w obecności kilku kolegów z roku. Ma to na celu stopniowe pokonywanie barier przez studenta i zachęcenie do wygłaszania kolejnych prezentacji już przed całą grupą.
7. Zaliczenia i egzaminy osób z problemami wymowy powinny być przeprowadzane w takiej samej formie jak dla innych studentów. Tylko w wyjątkowych sytuacjach, kiedy komunikacja ustna jest bardzo utrudniona, należy stosować formę pisemną.
8. Do osób z niesprawnością narządu mowy należy podchodzić w sposób naturalny, bez lęku. Obawy i zahamowania mogą sparaliżować zarówno wykładowcę, jak i studenta.

Wskazówki dla osób prowadzących zajęcia dydaktyczne ze studentami z zaburzeniami i chorobami psychicznymi

Opracowanie: Katarzyna Skalska w oparciu o materiały i informacje uzyskane z Warszawskiego Domu pod Fontanną

1. Przed studentami doświadczającymi problemów w obszarze zdrowia psychicznego należy stawiać takie same wymagania, jak przed innymi studentami, ponieważ zamierzają oni zdobyć wyższe wykształcenie, a to uczelnia odpowiada za uzyskany przez nich dyplom.
2. Jeśli wykładowca nie został poinformowany o chorobie studenta, to niektóre jego zachowania, związane z objawami choroby lub skutkami przyjmowania leków (trudności w koncentracji uwagi, senność, zaburzenia łaknienia, problemy z motywacją i podejmowaniem decyzji) mogą być uważane za przejaw złej woli lub lekceważenia wymagań. Dlatego jeśli zauważymy tego typu zachowania studenta, warto w rozmowie indywidualnej wyjaśnić ich źródło.

3. Zachowanie studenta doświadczającego ostrego kryzysu może wzbudzić u wykładowcy lęk, niepokój, bezradność. Jeśli się tak dzieje, warto podjąć próbę rozmowy ze studentem i zapytać o ewentualne problemy zdrowotne. Jeśli nie przynosi to rezultatu, szukajmy informacji i pomocy w Punkcie Informacyjno – Konsultacyjnym dla Studentów Niepełnosprawnych.
4. Praca ze studentem powinna być oparta na pełnej odpowiedzialności studenta za swoje decyzje i działania. Jednak bardzo ważna jest atmosfera ciepłości, podmiotowości i życzliwego podejścia. Wyniki na uczelni rzutują bardzo często na poczucie własnej wartości, dlatego tak ważna jest atmosfera zrozumienia, gdy osoba nie może sobie poradzić z wymaganiami.
5. Pomocne w przyswajaniu wiedzy może być przedstawianie materiału w różnorodny sposób, wykorzystując np.: pomoce multimedialne, aktywizujące formy pracy grupowej, ćwiczenia.
6. Prowadzący zajęcia może dodatkowo zaproponować alternatywne formy przekazywania wiedzy z wykorzystaniem technologii informacyjnych (e-learning), które mogą być prowadzone na platformie zdalnego nauczania Wirtualny Kampus UMCS: www.kampus.umcs.lublin.pl.
7. W sprawdzeniu wiedzy może okazać się przydatne dzielenie materiału na mniejsze części, a także możliwości wyboru formy w jakiej będzie zaliczenie lub egzamin.
8. Każda pomoc dla studenta powinna być dostosowana do jego indywidualnych potrzeb. Nie wszystkie osoby chorujące psychicznie potrzebują takiego samego traktowania.

Zrzeszenie Studentów Niepełnosprawnych „Alter Idem”

Zrzeszenie Studentów Niepełnosprawnych „Alter Idem” jest organizacją studencką zrzeszającą na równych prawach niepełnosprawnych jak i pełnosprawnych studentów Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej w Lublinie. Działalność rozpoczęliśmy w maju 2009 r.

Naszym głównym celem jest dążenie do osiągnięcia integracji studentów z niepełnosprawnościami z grupą rówieśniczą. Współorganizując kursy, szkolenia, wyjazdy adaptacyjne staramy się aktywizować studentów z niepełnosprawnościami oraz stwarzać warunki, dzięki którym nawiązują się nowe znajomości, a także przyjaźnie. Angażujemy się również w działalność ukierunkowaną na znoszenie barier w środowisku akademickim.

Reprezentujemy także interesy studentów z niepełnosprawnościami przed władzami rektorskimi i innymi jednostkami uczelni oraz współpracujemy z Fundacją Absolwentów UMCS, samorządami studenckimi i organizacjami z innych uczelni o podobnym profilu działania jak nasze Zrzeszenie.

Zespół ds. Studentów Niepełnosprawnych

Jednym z zadań Zespołu ds. Studentów Niepełnosprawnych jest wspieranie studentów niepełnosprawnych w procesie studiowania. Proponujemy formy wsparcia, których celem jest wyrównywanie szans edukacyjnych studentów, którzy z racji niepełnosprawności wymagają większego zaangażowania w rozwinięcie swojego potencjału.

Proponujemy studentom następujące formy wsparcia:

- specjalistyczny transport na uczelnię,
- pomoc asystenta dydaktycznego,
- szkolenia z zakresu rozwoju osobistego,
- lektoraty języka angielskiego,
- wyjazdy szkoleniowe,
- wyjazd adaptacyjny,
- wypożyczalnia sprzętu,
- porady prawne,
- porady psychologiczne,
- klub psychoedukacji,
- literatura specjalistyczna,
- zajęcia sportowe.

Ważnym zadaniem Zespołu jest wspieranie kadry akademickiej w procesie kształcenia studentów z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Dlatego prosimy o kontakt w przypadku pojawienia się pytań lub wątpliwości.

Siedziba Zespołu ds. Studentów Niepełnosprawnych

Dom Studencki „Babilon”

ul. Radziszewskiego 17/9

20-036 Lublin

tel: 81 537 58 90

punkt@poczta.umcs.lublin.pl

Zawartość merytoryczna broszury została opracowana przez Fundację Instytut Rozwoju Regionalnego w ramach projektu EFS EQUAL, finansowanego ze środków UE, oraz przez Punkt Informacyjny – Konsultacyjny dla Studentów Niepełnosprawnych UMCS.

FUNDACJA INSTYTUT ROZWOJU REGIONALNEGO

Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego

ul. Wybickiego 3a, 31-261 Kraków, tel. 012 629 85 14, faks: 012 629 85 15, e-mail: biuro@firr.org.pl, www.firr.org.pl, NIP: 677-222-15-66

KRS: 0000170802, Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia XI WG KRS, Organizacja Pożytku Publicznego, Nr konta 77 2130 0004 2001 0255 9953 0005

UMCS

UNIwersytet Marii Curie-SKŁODOWSKIEJ
W LUBLINIE

WIRTUALNY KAMPUS

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

kampus.umcs.lublin.pl

Siedziba Zespołu ds. Studentów Niepełnosprawnych

Dom Studencki „Babilon”
ul. Radziszewskiego 17/9
20-036 Lublin
tel: 81 537 58 90
punkt@poczta.umcs.lublin.pl